

OKULÖNCESİ VE SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ MESLEKİ DEĞERLERİ

Exploration of Professional Values of Prospective Pre-School and Class Teachers

Gönderim Tarihi: 03.09.2017

Kabul Tarihi: 26.02.2018

Doi: 10.31795/baunsobed.437718

Vesile Yıldız DEMİRTAŞ*
Feryal ÇUBUKÇU**

ÖZ: 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başı dünyada sosyal ve eğitim alanında önemli değişikliklere sahne olmuştur. Dewey ve Durkheim, farklı kıtalarda eğitim ve okulun rolü ile ilgili benzer görüşleri savunmuşlardır. Hem bireyselciğin artması hem de sanayileşmenin üst noktalara ulaşması ile birlikte bireyin toplumdaki rollerinde değişiklikler meydana gelmiştir. Bu nedenle toplumsal yaşamda bir bütünlük oluşturabilmek için okullarda sadece akademik konular yanında hak ve özgürlüklerin eğitimi ile birlikte değerlerin de yer alması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Dewey (1997), değerlerin sosyal hayatın bir parçası olduğunu dolayısıyla değerlerin toplum içinde yaşayarak kazanılacağını belirtir. Değerler toplumdaki bireylerin birbirleriyle etkileşimi sonucunda oluşur ve birbirleriyle olan iletişimini belirler. Kısacası davranışın sosyal ve ahlaki yanı aynıdır, arada herhangi bir fark yoktur. Bu nedenle okul, sosyal yapı içerisinde değerlerin oluşup kazanıldığı yerdir. Okulun en önemli sorumluluğu bireyleri değer yargıları kazandırarak onları topluma hazırlamaktır. Durkheim (1961) ise herhangi bir yaşantı olmadan toplumla bir hareket etmek için gözlemlerine dayanarak değerlerin özümsemiğini savunur. Eğer kişi ahlaklı olmak istiyorsa kendi çıkarları dışında hareket etmelidir. Kültürlerarası yaptığı araştırmalarla tanınan Schwartz ise değeri, davranışların ve eylemlerin açıklanmasında sosyal bir aktör olarak görmektedir. Her insanın hayatta farklı değerlere sahip olabileceğini söyleyen Schwartz, kimi insanlar için önemli olan değerlerin bir başkası için önemli olmayacağını belirtmektedir. Değerler hayatımızda bizim için neyin önemli olduğunu ifade etmektedir. Schwartz, kültürler arasındaki farkları göz önüne alarak bireysel değerleri 10 grupta incelemiştir. Bunlar: Güç, başarı, hazcılık

* Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi/ Özel Eğitim, yildiz.vesile@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4202-7733>

** Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi/ Yabancı Diller Eğitimi/İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı, cubukcu.feryal@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3313-6011>

(hedonizm), özyönelim, evrensellik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyarılma, uygunluk ve güvenlidir. Öğretmen adaylarının mesleki değerlerini incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada Schwartz'ın kategorileri kullanılmıştır. Bu çalışmada okulöncesi ve sınıf öğretmeni adaylarının sahip olduğu mesleki değerler incelenmiştir. Veriler okulöncesi ve sınıf öğretmenliği bölümlerinde okuyan toplam 60 öğrenciden toplanmıştır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formunun içeriği, değer verme, hoşgörülü, sevgi dolu, adaletli, alçakgönüllü, güvenilir, empatik, huzurlu, cesaretli ve kararlı olmayı içeren mesleki değerlerle ilgili örnek olay ve durumlardan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının mesleki değerlere farklı oranlarda sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının cesaretli olma, öğrenciyeye değer verme, öğrencilere karşı sevgi dolu, hoşgörülü, adaletli olmaları gibi mesleki değerleri yüksektir. Buna karşın öğretmen adayları empatik olma yönünde herhangi olumlu bir görüş bildirmemişlerdir. Öğretmen adaylarının sahip olduğu en yüksek değerler ile Schwartz (1992, 1994)'ın bireysel değerlerine göre eşleşenler evrensellik, uyarılma ve iyilikseverliktir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Değerler, Öğretmen Adayları, Değerler Sistemi.

ABSTRACT: 19th and 20th centuries witnessed radical changes in educational and social sciences. Dewey and Durkheim held the similar views regarding the role of school and education. The roles of individuals changed as a result of individualism and industrialism. Hence, scholars started to claim that not only academic subjects but also the values education and the human rights should be in the curriculum. Dewey (1997) believed that values can be acquired through socializing as values are the integral part of the social life. Values occur as a result of the interaction of the individuals. Another place where such values are acquired is school. The most important role of schools is to prepare students through values education. Durkheim (1961) claims that people acquire values through observation to be in synch with the society. If people wish to be moral, they need to act out of their interests whereas Schwartz sees values as an agent to clarify behaviors and actions of the individuals and he believes that people might have different values and these values are relative. Values indicate what we value in our lives. Schwartz categorized values into ten: power, achievement, hedonism, self-esteem, universalism, benevolence, tradition, stimulation, conformity and security. This article tried to delve into the pre-service class and pre-school teachers' values in terms of Schwartz' categories. Data was collected through 60 pre-service teachers in Class Education and Pre-school Education Departments. A semi-structured interview on the values of power, achievement, hedonism, self-esteem, universalism, benevolence, tradition, stimulation, conformity and security was held with 60 pre-service teachers. The study yields that pre-service teachers have different values. They have high frequency in being brave, valuing students, showing compassion and tolerance and being fair. On the other hand, they have not positive views about empathy. The values which comply with Schwartz' categories are universalism, stimulation and benevolence.

Keywords: Professional Values, Pre-service Teachers, Values System.

GİRİŞ

19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başı dünyada sosyal ve eğitim alanında önemli değişikliklere sahne olmuştur. Dewey (1859–1952) ve Durkheim (1858–1917), farklı kıtalarda eğitim ve okulun rolü ile ilgili benzer görüşleri savunmuşlardır. Hem bireyseliğin artması hem de sanayileşmenin üst noktalara ulaşması ile birlikte bireyin toplumdaki rollerinde değişiklikler meydana gelmiştir. Bu nedenle toplumsal yaşamda bir bütünlük oluşturabilmek için okullarda sadece akademik konular yanında hak ve özgürlüklerin eğitimi ile birlikte değerlerin de yer alması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Dewey (1997), değerlerin sosyal hayatın bir parçası olduğunu dolayısıyla değerlerin toplum içinde yaşayarak kazanılacağını belirtir. Değerler toplumdaki bireylerin birbirleriyle etkileşimi sonucunda oluşur ve birbirleriyle olan iletişimini belirler. Kısacası davranışın sosyal ve ahlaki yanı aynıdır, arada herhangi bir fark yoktur. Bu nedenle okul, sosyal yapı içinde değerlerin oluşup kazanıldığı yerdir. Okulun en önemli sorumluluğu bireyleri değer yargıları kazandırarak onları topluma hazırlamaktır. Durkheim (1961) ise herhangi bir yaşantı olmadan toplumla bir hareket etmek için gözlemlerine dayanarak değerlerin özümsemiğini savunur. Eğer kişi ahlaklı olmak istiyorsa kendi çıkarları dışında hareket etmelidir.

LİTERATÜR TARAMASI

Maslow (2001) değerlerin gereksinimlere göre oluştuğunu ifade etmektedir. Burada bireylerin yapısal farklılıkları, kişiliği, yaşadığı kültür, düşüncelerini ifade edişi, yaşam tarzı arasındaki seçim farklılıkları ve bireyin gereksinimleri bireye ait değerleri ortaya çıkarmaktadır. Rokeach (1973) değerlerin sosyal tutumların ve sosyal davranışların belirleyicisi olduğunu söylemektedir. Ona göre değerler bireyin sergileyeceği davranışlar için rehber ve aynı zamanda davranışsal tercihler üzerinde ölçülebilir bir etkiye sahiptir.

Kültürlerarası yaptığı araştırmalarla tanınan Schwartz ise değeri, davranışların ve eylemlerin açıklanmasında sosyal bir aktör olarak görmektedir. Her insanın hayatta farklı değerlere sahip olabileceği gibi birden fazla değere de sahip olunabileceğini söyleyen Schwartz, kimi insanlar için önemli olan değerlerin bir başkası için önemli olmayacağını belirtmektedir. Değerler hayatımızda bizim için neyin önemli olduğunu ifade etmektedir. Schwartz, kültürler arasındaki farkları göz önüne alarak bireysel değerleri 10 grupta incelemiştir. Bunlar: Güç, başarı, hazcılık (hedonizm), özyönelim, evrensellik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyarılma, uygunluk ve güvenlidir. Schwartz'a göre bu değerlerin motive edici bir yapısı vardır ve davranışları etkilemektedir (Bardi ve Schwartz, 2003; Schwartz, 1999; Schwartz, 1992; Schwartz ve Bilsky, 1990).

Eğitim ve öğretim süreci mesleki ve kişisel değerlerle doludur ve öğretmenler farkında olmadan bu değerleri sınıfa getirmektedir (Brady, 2011, Pandya, 2017). Öğretmenlerin bazı kişisel özellikleri de mesleki değerlerin içinde yer almaktadır. Örneğin, öğretmenlerin öğrencilerle arasında mesafe koymadan daha kolay iletişime geçebilmesi, coşkulu ve mizah gücüne sahip olması gibi. Mesleğe adanmışlık, mesleki ahlak, işbirliği becerileri, işine sevgi ve saygı duyması da mesleki değerler olarak kabul edilmektedir. Öğrenciler, işine sevgi ve saygı duyan, yapıcı dönüt veren, bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran, onları etkili bir şekilde güdüleyen, onlara güvenip isterlerse her şeyi yapabileceğini düşünen, kendilerine birey olarak kabul edip saygılı davranan ve kendilerine ayırım yapmadan eşit davranan adaletli öğretmenlere daha olumlu bakmaktadırlar (Carr, 2010).

Rogers (1969) ve Freire (1998) öğretmenin sahip olması gereken değerleri ise on kategoride toplamışlardır. (1) Güvenilir; Sınıfta ve dışarıda öğrencilere aynı davranışları sergileme, okul dışında veya okul içinde farklı bir kimlik sergilememe. (2) Öğrencilere değer verme ve güvenme; Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini önemseme, onların yapabileceklerini inanma. (3) Empatik olma; Öğrencinin öğrenme süreci ve kendi yaşantıları ile ilgili ne düşündüğünü ve ne hissettiğini anlama ve ona göre davranış sergileme. (4) Adaletli olma; Öğrenme ve öğretme sürecine yönelik duyuşsal, bilişsel, ruhsal yapıları ve sezgilerinin bir bütün halinde çalışması ve önyargısız kararlar alma. (5) Alçakgönüllü olma; Sınırlarını, üstün ve zayıf yönlerini bilerek otoriterlikten ziyade demokratik kararlar alma. (6) Sevgi dolu olma; Mesleğe ve öğrencilere yönelik sevgi duyma. (7) Cesaretli olma; Kendi korkularının üstesinden gelebilme. (8) Hoşgörülü olma; Farklılıkları saygı duyarken ve öğrencilere esnek davranırken kabul edilemez durumlara da tavır koyabilme. (9) Karar verebilme ve Kararlı olma; Duyarsız davranmadan zor durumlarda en iyi kararı alabilme ve uygulayabilme. (10) Huzurlu olma; Hem mesleğe hem hayata karşı olumlu bakıp coşkulu olma.

Öğrenme ve öğretme sürecinde öğretmenlerin sahip oldukları bu değerler okulöncesi ve ilköğretim döneminde yer alan çocukların değerlerle ilgili duyarlılıklarını geliştirmede ve onları bu konularda bilinçlendirmede önemli bir yer tutmaktadır (Balcı ve Yanpar Yelken, 2010; Coombs-Richardson ve Tolson, 2005; Halstead ve Taylor, 2000; Suh ve Traiger, 1999). Bu dönemde çocuklar öğretmenlerini çok önemser ve onların her davranışını dikkatle gözlemler. Aynı zamanda öğretmenlerin davranışlarını model alırlar. Model alma, pekiştirme ve etkileşim değerlerin öğrenilmesinde önemli bir yere sahiptir (Akbaş, 2009). Öğretmenler de bu süreçte sahip olduğu değerlere göre sınıf içinde ve dışında birtakım davranışlar sergileyerek öğrencilerle etkileşime girerler. Özellikle öğ-

renme ortamının düzenlenmesinde, etkinliklerin uygulanmasında, kullandığı öğrenme ve öğretim stratejilerinde, içerik seçiminde, sınıf yönetiminde, öğrencilere yönelik tutum ve davranışlarında öğretmenler sahip oldukları değerlere göre davranışlar gösterebilirler (Balcı ve Yanpar Yelken, 2010).

Alanyazısı incelendiğinde öğretmenlerin değer tercihleri, değer algıları, değer kavramına ilişkin tanımlamaları, değer kavramına yükledikleri anlamlar, değer eğitimi ve sorunları ile değerlere ilişkin görüşlerini ortaya koyan araştırmalar olmasına rağmen (Yazar, 2012; Bulut, 2012; Balcı ve Yanpar Yelken, 2010; Memiş ve Güney-Gedik, 2010; Yıldırım, 2009; Yılmaz, 2009; Koca, 2009; Kurt-dede-Fidan, 2009; Coşkun ve Yıldırım, 2009; Erdem, 2007; Sarı, 2005; Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000) özellikle aday öğretmenlerin sahip olduğu mesleki değerlere ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Değerler bireyi harekete geçiren düşüncenin altında yatan inançlardır ve bireyin davranışları ile yapacaklarına yol gösterir (Kenny, 1994). Bu nedenle yapılan bu araştırmanın amacı özellikle gelecekte görev alacak okulöncesi ve sınıf öğretmeni adaylarının sahip oldukları mesleki değerleri ortaya çıkarmaktır. Öğretmen adaylarının sahip olduğu mesleki değerleri ortaya çıkarmak için aşağıda verilen örnek olay ve durumlardan yararlanılmıştır.

1. Gelişim düzeyi (hazır bulunuşluğu) düşük olan öğrencileriniz için neler yaparsınız?
2. Sesiniz çok kötü, şarkı söylemekten ve tiyatro yapmaktan hoşlanmıyorsunuz. Fakat okul müdürünüz sizden iki ay sonra sergilenmek üzere müzikli bir oyun hazırlamanızı istiyor. Bu konuda hiç deneyiminiz yok. Bu durumda ne yaparsınız?
3. Sınıfınızın en parlak (çalışkan) ve başarı durumu normalin altı olan iki öğrencinizin birlikte ders dışı bir şeyler yaparak diğer öğrencilerin dikkatlerini dağıttığını fark ettiniz, bu durumda ne yaparsınız?
4. Sınıfınızdaki en çalışkan öğrenciniz ile daha az başarılı bir öğrencinizin okulun yakınındaki bir parkta kavga ettiklerini gördünüz, bu durumda ne yaparsınız?
5. Zayıf taraflarınız nelerdir?
6. Öğretmenlik yaptığınız okulda simit almak için kantine gittiniz. Öğrencilerin oluşturduğu uzun bir sıra var. Ne yaparsınız?
7. Ben sevgi doluyum çünkü....
8. Öğrencilerinize sevginizi nasıl gösterirsiniz?
9. Saygısızlık davranışını ilk defa gösteren öğrencinize nasıl bir tutum sergilersiniz?

10. Pazartesi yapılacak olan etkinliğin materyallerinin getirilmemesi durumunda etkinliğe alınmayacaklarını öğrencilerinize duyurdunuz. Fakat iki öğrenciniz getirmedi. Bu durumda ne yaparsınız?
11. Öğrencilerin başarı/gelişim düzeyleri düşük ve fiziksel koşulları çok kötü olan bir okula atandınız. Bu durumda neler hissedersiniz?
12. Öğrencinizi koridorda ağlarken gördünüz ve ona neden ağladığını sorudunuz. “..... arkadaşım beni sevmiyor” diye cevap verdi. Bu durumda öğrencinize ne söylersiniz?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum (örnek olay) çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması güncel bir olguyu kendi yaşam çerçevesi içinde çalışır ve birden fazla kanıt veya veri kaynağını mevcut olduğu durumlarda kullanır. Ayrıca hedeflenen durumu “ne?”, “neden?” ve “nasıl?” soruları ile derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde araştırır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırmada durum çalışması desenlerinden birisi olan “iç içe geçmiş tek durum” deseni kullanılmıştır. İç içe geçmiş tek durum deseninde, tek bir durum içinde çoğu zaman birden fazla alt tabaka veya birim yer alabilmektedir. (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yapılan araştırmada, ele alınan tek durum, Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki değerlerini görüşme yoluyla ortaya çıkarmaktır. Araştırmada bu durum içinde yer alan alt analiz birimlerini; okulöncesi ve sınıf öğretmenliği bölümleri oluşturmaktadır. Araştırmada belirlenen alt analiz birimlerinin (okulöncesi ve sınıf öğretmenliği bölümleri) iç içe geçmiş yapısının, örnek olaylar ve durumlarla derinlemesine incelenmesi sonucunda araştırma durumunu ayrıntılı olarak açıklayacağı düşünülmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi’nde okulöncesi ve sınıf öğretmenliği bölümünde 3. sınıfta öğrenim gören 60 öğretmen adayı üzerinde yapılmıştır. Bu öğretmen adayları maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örneklemesinin amacı görece olarak küçük bir örneklem oluşturarak bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Buna göre örnekleme alınacak öğretmen adayları belirlenirken sınıfı, cinsiyeti ve bölümü (Okulöncesi ve Sınıf Öğretmenliği bölümü) dikkate alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1: Çalışma Grubu ve Özellikleri

	Okulöncesi Öğretmenliği	Sınıf Öğretmenliği
Kız	18	16
Erkek	12	14
Toplam	30	30

Okulöncesi öğretmenliği bölümünde okuyan erkek öğrenci sayısı kızlara göre az olduğu için araştırmada erkek öğrenci sayısı daha az yer almaktadır.

Veri Toplama Aracı

Yapılan bu araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Bu formun kullanılmasının nedeni aday öğretmenlerinin örnek olaylar ve durumlar karşısında neler hissettikleri ve nasıl davranışlar sergileyeceklerine ilişkin derin ve detaylı nitel veri elde ederek onların mesleki değerlerini ortaya çıkarmaktır. Görüşme formunun içeriği yukarıda bahsedilen 10 değerle (Cesaretli olma, hoşgörü, değer verme, sevgi, adaletli olma, alçakgönüllü olma, güvenilir, empati, huzur ve kararlılık) (Rogers, 1969; Freire, 1998) ilgili örnek olay ve durumlardan oluşmaktadır. Görüşme formu hazırlanırken konuyla ilgili alanyazın incelenmiş ve örnek olaylar ile durumlar hazırlanmıştır. Hazırlanan bu örnek olay ve durumlar Eğitim bilimleri bölümündeki 5 öğretmen üyesine incelettirilmiş ve onların görüş ve önerileri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Görüşme formunun ve görüşmecinin pilot çalışması ise 10 öğretmen adayı ile görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmadan sonra görüşme formunda gerekli değişiklikler yapılmış ve gerçek çalışmaya geçilmiştir. Görüşme formu 12 örnek olay ve durumdan oluşmaktadır. Görüşme yaklaşık 30-40 dakika arasında gerçekleşmiştir. Görüşme sırasında aday öğretmenlerin söyledikleri araştırmacı tarafından görüşme formuna kaydedilmiştir. Görüşme bittiğinde öğretmen adaylarına görüşme formu verilerle yazılanları kontrol etmeleri istenmiş, böylece katılımcı teyidi alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma da elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi Johnson ve diğerleri'nin (1996) modeline göre yapılmıştır (Akt, Kaçmaz, Türnüklü ve Türk, 2011). İlk olarak tüm görüşme kayıtları araştırmacı tarafından yanıtlara aşinalık kazanmak için bütün olarak okunmuş, daha sonra 60 öğrencinin verdikleri yanıtlar kategorilere ayrılmış, benzer kategoriler daha genel kategoriler altında toplanmış ve son olarak kategoriler belirlendikten sonra araştırmacı tüm formları tekrar okuyup aday öğretmenlerin yanıtlarını bu kategorilere göre uygun şekilde kodlamıştır. Veriler ilgili kategoriler kodlandıktan sonra öğretmen adaylarının bölümlerine göre frekans ve

yüzdeleri hesaplanmıştır (Kaçmaz, Türnüklü ve Türk, 2011). Öğretmen adayları her bir soruya verdikleri cevaplarında birden fazla cümle kullanmışlardır. Bu cümlelerde birden fazla anlam öbekleri ve kategoriler ortaya çıktığından dolayı bu ifadelerin dile getirilme sıklıkları (f) çalışmada yer alan gruplardaki toplam öğretmen adayı sayısından daha fazla yer almaktadır. Öğretmen adayının dile getirdiği her bir cevap frekans olarak tabloda yer almaktadır. Anlam öbekleri ve kategorilere dahil edilen ifadelerin yüzdeleri bu oran üzerinden hesaplanmıştır. Ayrıca her kategori için öğretmen adaylarının söylemleri yazı olarakta verilmiştir.

Buna ek olarak sözel verilerin analizinde analiz yapan kişinin güvenilirliğinin hesaplanması için araştırmacının veri kodlama güvenilirliğine bakılmıştır. Bunun için verilerin kategorilere kodlanması sürecinin başlangıcında analizi yapan araştırmacının güvenilirliği için, uyuşum yüzdesi hesaplanmıştır. (Güvenirlilik= Görüş Birliği/ Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı X 100) Bunun için görüşme sorularına verilen yanıtlar araştırmacı tarafından bir hafta arayla iki defa kodlanmış ve her iki kodlamanın güvenilirliği % 85 bulunmuştur (Miles ve Huberman, 1994; Kaçmaz vd, 2011).

BULGULAR

Bu bölümde öğretmen adaylarının örnek olay ve durumlar karşısında neler yapacaklarına yönelik görüşleri yer almaktadır.

Öğretmen Adaylarının Öğrencilere Değer Verme ve Güvenme İle İlgili Örnek Olay ve Duruma Yönelik Görüşleri

Öğretmen adaylarına bunun için "Gelişim düzeyi (hazır bulunuşluğu) düşük olan öğrencileriniz için neler yaparsınız?" diye bir durum verilmiştir. Öğretmen adaylarının bu konuya yönelik görüşleri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Gelişim Düzeyi (Hazır Bulunuşluğu) Düşük Olan Öğrencileri İçin Ne Yapmaya Düşündüklerinin Dağılımı (f, %)

Kategori	Okulöncesi Öğretmenliği (30)		Sınıf Öğretmenliği (30)		Öğretmen Adaylarının Söylemleri
	f	%	f	%	
Ek çalışma-etkinlik yaptırma	15	27,77	15	34,88	"..daha fazla etkinlik veririm..", "..derslerde etkinlik sayısını arttırırım.."
Daha fazla ilgilenme	10	18,51	8	18,60	"..diğer öğrencilerle aynı düzeye gelene kadar daha fazla ilgilenirim", "sınıfta çok göze çarpmayacak şekilde daha fazla ilgilenirim.."
Gelişim düzeyini belirleme ve ona göre çalışmalar yapma	9	16,66	5	11,62	"..hangi alanda gelişim düzeyinin düşük olduğunu belirler onunla bu konuda özel çalışmalar yaparım"
Güdüleyici etkinlikler planlama	3	5,55	5	11,62	"Motivasyonunu artırıcı çalışmalar yaptırırım.."
Açıklarını kapatmaya çalışma	4	7,40	2	4,65	"Sınıfın işleyişine engel olmadan açıklarını kapatmaya çalışırım"
Dikkat çekme çalışmaları	2	3,70	4	9,30	"Dikkatini çekecek, toplayacak aktiviteler yaparım.."
Konuyu basitleştirme	3	5,55	2	4,65	"konuyu basitleştirir, daha basit örnekler veririm..", "onun anlayacağı şekilde basitleştiririm konuyu.."
Aile ile işbirliği yapma	4	7,40	-	-	"..ailesi ile görüşmeler yapar, ek kitaplar almalarını sağlarım..", "aileleri ile işbirliği yaparım.."
Farklı yöntem ve teknik kullanma	2	3,70	-	-	"..farklı öğretim teknikleri uygularım.."
Çalışkan öğrenciyle birlikte oturtma	1	1,85	1	2,32	"Çalışkan öğrencilerle bir araya oturarak kaynaşmalarını sağlarım"
Görev ve sorumluluk verme	1	1,85	1	2,32	"...sınıfta aktif olabilmesi için görev ve sorumluluklar veririm."
Toplam	54	100	43	100	

Tablo 2 incelendiğinde her iki gruptaki öğretmen adayları da gelişim düzeyi (hazırbulunuşluğu) düşük olan öğrencilere ek çalışmalar-etkinlikler yaptırma, daha fazla ilgilenme, açıklarını kapatmaya çalışma, konuyu basitleştirme gibi yollarla bu durumdaki çocukları kazanmaya çalıştıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarının bu konuya yönelik düşüncelerin bütünü incelendiğinde bütün görüşlerin öğrencilere kazanmaya yönelik olduğu görülmektedir. Bunun dışında okulöncesi öğretmen adaylarının daha fazla (f=54) ve farklı çözümler (Konuşarak güdüleme, aile ile işbirliği yapma, gelişim düzeyini belirleme ve ona göre plan yapma) ürettiği görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının öğrencilere değer verdikleri ve güvendikleri söylenebilir.

Öğretmen Adaylarının Cesaretli Olma İle İlgili Örnek Olay ve Duruma Yönelik Görüşleri

Öğretmen adaylarına “Sesiniz çok kötü, şarkı söylemekten ve tiyatro yapmaktan hoşlanmıyorsunuz. Fakat okul müdürünüz sizden iki ay sonra sergilenmek üzere müzikli bir oyun hazırlamanızı istiyor. Bu konuda hiç deneyiminiz yok. Bu durumda ne yaparsınız?” diye bir örnek olay ve durum verilmiştir. Öğretmen adaylarının bu konuya yönelik görüşleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Bu Durumda Ne Yapmaya Düşündüklerinin Dağılımı (f, %)

Kategori	Okulöncesi Öğretmenliği (30)		Sınıf Öğretmenliği (30)		Öğretmen Adaylarının Söylemleri
	f	%	f	%	
Yardım alma	21	52,50	21	48,83	<i>“Deneyimi olan bir öğretmen arkadaşım- dan yardım isterdim”, “..... Ortaokuldaki müzik öğretmenimle hala irtibata geçebili- yorum. Öndan yardım isterim”, “profesyo- nel yardım alırım.....”, “Tecrübeli birinden yardım alarak tecrübe kazanmaya çalışı- rım”</i>
Çabalama	16	40,00	17	39,53	<i>“.....”, “özel bir kursa gidip eğitim alırım. Öğrencilerime mahçup olmak istemem. Elimden ne gelirse yaparım”, “..... yardım edecek birini bulamasam da kendim hazır- larım”, “, “her durumda üzerime düşeni yaparım.”</i>
Araştırma yapma	3	7,50	4	9,30	<i>“Öncelikle müzikal tiyatro hakkında ara- ştırma yaparım.”, “eğer müzikal bir oyun sergilemem zorunlu ise araştırır öğ- rencileri organize eder ve güzel bir oyun sergilemeye çalışırım”,</i>
Yetenekli öğrencilerle yapma	-	-	1	2,32	<i>“sınıfta ya da okulda sesi güzel ya da yete- nekli öğrencileri bulurum....”</i>
Toplam	40	100	43	100	

Tablo 3 incelendiğinde her iki gruptaki öğretmen adayları bu durumda yardım alıp çabalayarak bu işin üstesinden gelmeye çalışacaklarını ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca bu konuda incelemelerde bulunup araştırarak bu işi başarabileceklerini belirtmişlerdir. Buradan her iki alandaki öğretmen adaylarının bu durumlarda umutsuzluğa kapılmadan mücadele etme yoluna girerek cesaretli davranacakları söylenebilir.

Öğretmen Adaylarının Adaletli Olma İle İlgili Örnek Olay ve Duruma Yönelik Görüşleri

Öğretmen adaylarına bunun için “Sınıfınızın en parlak (çalışkan) ve başarı durumu normalin altı olan iki öğrencinizin birlikte ders dışı bir şeyler yaparak

diğer öğrencilerin dikkatlerini dağıttığını fark ettiniz, bu durumda ne yaparsınız?” diye bir örnek olay ve durum verilmiştir. Öğretmen adaylarının bu konuya yönelik görüşleri Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4: Öğretmen Adaylarının Düşündüklerinin Dağılımı (f, %)

Kategori	Okulöncesi Öğretmenliği (30)		Sınıf Öğretmenliği (30)		Öğrenci Söylemleri
	f	%	f	%	
İkisiyle konuşma	11	26,82	5	13,88	<i>“Onları dersten sonra yanuma çağırır, neden böyle davrandıklarını sorar, onlarla konuşma yoluna giderdim”, “Birlikte yapmaları için sınıf dışında bir etkinlik veririm”</i>
İkisini de aynı anda uyarma	8	19,51	7	19,44	<i>“ders dışı bir zamanda ikisini de yanuma çağırır kırmadan uyardımaya çalışırım”, “..ikisini de başarı durumu gözetmeksizin uyarırım”,</i>
Birbirlerinden ayırma	3	7,31	10	27,77	<i>“..birbirlerinden uzak yerlere oturturum”, “ Yerlerini değiştiririm..”, “sınıfın en uzak yerlerine oturturdum ve iletişim kurmalarını engel olurum”</i>
Ayırım yapmadan ikisini cezalandırma	5	12,19	3	8,33	<i>“...ikisini de aynı şekilde tepki gösterir, ikisine de aynı şekilde kızarım”, “Bu öğrencileri birbirinden ayırt etmeden sınıfın düzenini bozdukları için cezalandırırım”</i>
Birlikte yapacakları etkinlik verme	5	12,19	3	8,33	<i>“İkisini de dersle ilgili aynı görevi verir, yardımlaşma içinde o görevi bitirmelerini isterim..”, “birlikte yapmaları için sınıf dışında bir etkinlik veririm”</i>
Görev ve sorumluluk verme	4	9,75	2	5,55	<i>“Her birine arkadaşlarını rahatsız etmeyi engelleyecek görev ve etkinlikler veririm...”, “İkisine de kitap okuma ödevi veririm”</i>
Empati kurmalarını isteme	3	7,31	1	2,77	<i>“..... aynı durumu kendilerinin de yaşayabileceğini söylerim. Ve kendileri bu durumda olsalardı ne hissederler ki diye sorarım ikisine”, “..aynı şeyin size yapılmasını düşünün derim”</i>
Derse ilgilerini çekmeye çalışma	1	2,43	2	5,55	<i>“ikisini de derse ilgisini çekmeye çalışırım.....”, “...ikisinin de dikkatini çekebilecek bir şeyler bularak dersi anlatmaya devam ederim”</i>
Çalışkan öğrenciyi uyarma	-	-	2	5,55	<i>“...çalışkan öğrenciyi önce uyarırım...”</i>
Kararsız	1	2,43	1	2,77	<i>“..açıkçası benlik kavramını zedeleyeceğine bilsem o çalışkan hadi sen bari dinle derdim. Ama olmaz ayıp. Bilmiyorum şu anda ne yaparım, ne yapmam”</i>
Toplam	41	100	36	100	

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının böyle durumlarda daha çok her iki öğrenci ile aynı anda konuşma (%26,82; %13,88) ve uyarma (% 19,51; % 19,44) davranışları sergileyeceklerini bunun dışında ayırım yapmadan ceza vereceklerini (%12,19; % 8,33) ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının verdikleri tüm cevaplar incelendiğinde çalışkan ve tembel öğrenci diye ayırım çok fazla yapmadan (% 5.55) durumu çeşitli şekillerde müdahale etmeye çalıştıkları (Görev ve sorumluluk verme, Birlikte yapacakları etkinlik verme, Birbirlerinden ayırma, Empati kurmalarını isteme, Derse ilgilerini çekmeye çalışma) görülmektedir. Tablo 5 incelendiğinde benzer bir durumda da öğretmen adaylarının her iki öğrenciye de eşit davranışlar sergilemeyi düşündüklerine yönelik görüşler bildirmişlerdir. Buradan araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çoğunun böyle durumlarda önyargısız adaletli davranma yönünde bir bakış açısına sahip olduğu söylenebilir. Bu değer öğretmenlerin sahip olması gereken önde gelen değerlerden biridir. Amerika’da yapılan araştırmalarda (Winter, Newton ve Kirkpatrick,1998; Ennis, 1994) okul müdürlerinin işe alırken öğretmen adaylarında başarıdan sonra adalet duygusuna sahip olup olmadıklarına baktıkları görülmüştür.

Öğretmen Adaylarının Güvenilir Olma İle İlgili Örnek Olay ve Duruma Yönelik Görüşleri

Öğretmen adaylarına bunun için “Sınıfınızdaki en çalışkan öğrenciniz ile daha az başarılı bir öğrencinizin okulun yakınındaki bir parkta kavga ettiklerini gördünüz, bu durumda ne yaparsınız?” diye bir örnek olay ve durum verilmiştir. Öğretmen adaylarının bu konuya yönelik görüşleri Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5: Öğretmen Adaylarının Düşündüklerinin Dağılımı (f, %)

Kategori	Okulöncesi Öğretmenliği (30)		Sınıf Öğretmenliği (30)		Öğretmen Adaylarının Söylemleri
	f	%	f	%	
İkisiyle birden konuşma (Eşit davranma)	14	31,81	19	42,22	"... ikisini de yanıma çağırır konuşurum....", "İki öğrencime de eşit davranmaya çalışır, ikisini de dinlerim...", "ikisini de alır karşıma konuşurum.."
Sorunun nedenini bulmaya çalışma	7	15,90	7	15,55	"Önce problemi tespit ederim...", "... problemin altında yatan olayı bulmaya çalışırım"
Sınıfta ikisinin birlikte yapacağı görev ve etkinlik verme	7	15,90	4	8,88	".....sınıfta ikisinin birlikte yapacağı sorumluluklar, görevler veririm...", "...birlikte vakit geçirmeleri için onlara görevler veririm. Birlikte nöbetçi olmaları, sınıfta temizlemeleri, kitaplığı düzenlemeleri gibi...", "...ortak bir grup ödevi veririm"
Çalışkan öğrenci ile konuşma	3	6,81	2	4,44	"Çalışkan öğrencimi fazla şımarttığımı düşünerek öncelikle özel konuşurum....."
Tembel öğrenciyle konuşma-uyarma	2	4,54	2	4,44	"Tembel öğrenciyi uyarır,"
Ayrı ayrı konuşma	3	6,81	2	4,44	"... önce tek tek öğrencilerle konuşurum..."
İkisine de ceza verme	1	2,27	2	4,44	"İkisini de ceza verir, aynı yaptırımı uygulamam", "...derslerdeki başarısına bakmadan gereken cezayı ikisini de veririm"
Uzlaşma	1	2,27	2	4,44	"Taraflar arasında uzlaşma sağlamaya çalışırım"
Oyun arkadaşlarını değiştirme	2	4,54	-	-	"...ikisini ayırır farklı oyun oynayan arkadaşlarının yanına gönderirim..."
Çözümü öğrencilere buldurma	3	6,81	-	-	"... Bu sorunu halletmek için ne önerileri var anlamaya çalışırım...", ".. bu durumda ne yapılacağını çocuklara sorarak onların çözüm bulmasını isterim"
Suçlunun kim olduğunu bulma	-	-	2	4,44	".....suçlunun kim olduğunu bulur....."
Çalışkan öğrencinin hareketlerini kontrol altına alma	1	2,27	2	4,44	"Çalışkan öğrencimin hareketlerini kontrol altına almaya çalışırım..."
Yardım alma	-	-	1	2,22	"....problem benim çözebileceğim düzeyde değilse varsa benden daha tecrübeli birinden yardım isterim"
Toplam	44	100	45	100	

Tablo 5 incelendiğinde her iki gruptaki öğretmen adayları bu durumda en çok, sorunun nedenini bulmaya çalışacaklarını ve eşit davranarak ikisiyle birlikte aynı anda konuşma yolunu tercih edeceklerini belirtmektedirler ("İkisini

de karşıma alır ve dinlerim, sorunun ne olduğunu anlamaya çalışırım”, “Önce problemi tespit ederim. Probleme psikolojik açıdan yaklaşır iki öğrenciye de dışlanmışlık duygusu hissettirmeden hallederim.” Öğretmen adaylarının bu konuya yönelik düşüncelerin bütünü incelendiğinde “Tembel öğrenciyle konuşma-uyarma (% 4.54, % 4.44); Çalışkan öğrencinin hareketlerini kontrol altına alma (2.27, 4.44), Çalışkan öğrenci ile konuşma (6.81, 4.44)” gibi olumsuz düşünceleri daha az yer almaktadır. Öğretmen adaylarının Tablo 4 de verilen benzer bir durumda (çalışkan ve başarı durumu normalin altı olan iki öğrencinin birlikte ders dışı bir şeyler yaparak diğer öğrencilerin dikkatini dağıtma) aynı davranışları sergilemeyi düşündükleri (İkisiyle konuşma, İkisini de aynı anda uyarma, Birbirlerinden ayırma, Ayırım yapmadan ikisini cezalandırma, Birlikte yapacakları etkinlik verme, Çalışkan öğrenciyi uyarma) görülmektedir. Sadece farklı olarak “yardım alma, suçlunun kim olduğunu bulma ve çözümü öğrencileri buldurma” seçenekleri Tablo 5’de yer almaktadır. Buna göre öğretmen adaylarının okulda ve okul dışında benzer durumlarda çoğunlukla aynı davranışları sergileyecekleri söylenebilir. Buradan öğretmen adaylarının güvenilir bir öğretmen olma yolunda ilerledikleri söylenebilir.

Öğretmen Adaylarının Alçakgönüllü Olma İle İlgili Örnek Olay ve Duruma Yönelik Görüşleri

Öğretmen adaylarına bunun için iki tane örnek olay ve durum verilmiştir. Bunlar “Zayıf taraflarınız nelerdir?” ve “Öğretmenlik yaptığınız okulda simit almak için kantine gittiniz. Öğrencilerin oluşturduğu uzun bir sıra var. Ne yaparsınız?” şeklindedir. Öğretmen adaylarının bu konuya yönelik görüşleri Tablo 6 ve 7’de yer almaktadır.

Tablo 6: Öğretmen Adaylarının Kendilerinde Gördükleri Zayıf Taraflarının Dağılımı (f, %)

Kategori	Okulöncesi Öğretmenliği (30)		Sınıf Öğretmenliği (30)		Öğretmen Adaylarının Söylemleri
	f	%	f	%	
Duygusallık	9	17,64	10	25,00	"... çok duygusalım", "duygusal biri olduğum için çabuk alınır ağlarım"
Çabuk sinirlenme	9	17,64	7	17,50	"kolay sinirlenebilirim...", "ani ve aşırı sinir", "sinirlerime pek hakim olamam...", "çabuk parlayan biriyim"
Çok merhametli olma	4	7,84	5	12,50	"çok yufka yürekliyim", "fazla merhamet"
İnsanlara fazla değer verdiği için suistimal edilme	5	9,80	3	7,50	"..... insanlara kendimden daha çok değer verdiğim için hep suistimal edilirim", "...kimseyi kırmamaya çalışırım ve sonucunda kendim yıpranırım"
Dikkat yoğunlaştırmakta zorluk	7	13,72	-	-	"dikkatsizlik..", "dikkat dağınıklığı", "...ders dinlerken tam konsantrasyon olamamak"
Etki altını çabuk girme	4	7,84	3	7,50	"çok çabuk etki altına giren biriyim.", "...insanlara hemen aşırı güvenip inanan biriyim..."
Sinirlendiğinde kırıncı olması	3	5,88	3	7,50	"...çabuk sinirlendiğimde sinirlerime, hareketlerime her zaman hakim olmuyorum", "..sinirlendiğimde kırıncı olmam zayıf noktamdır."
Heyecanlı olma	4	7,84	1	2,50	"Heyecanuma hakim olamıyorum..."
Karamsarlık	2	3,92	3	7,50	"bazen karamsarlığa kapılabiliyorum"
Konuşma ve yazma becerisinde eksiklik	1	1,96	2	5,00	"Çok akıcı konuşamıyorum bazen", yazı konusunda hala çok kötüyüm..."
Çocukları sevmeme	1	1,96	1	2,50	"çocukları çok sevmem.."
Tez canlılık	1	1,96	1	2,50	"hemen her şeyin olmasını isterim"
Bilememe	1	1,96	1	2,50	"zayıf taraflarımı şu an bilmiyorum"
Toplam	51	100	40	100	

Tablo 6 incelendiğinde her iki gruptaki öğretmen adaylarının da kendilerinin zayıf yönlerini (Çabuk sinirlenme ve sinirlendiğinde kırıncı olma, duygusallık, dikkat yoğunlaştırmakta zorluk, etki altını çabuk girme, karamsarlık, heyecanlı olma, konuşma ve yazma becerisinde eksiklik, çocukları sevmeme) olumsuz bile olsa ifade ederek kendilerini objektif olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Tablo 7: Öğretmen Adaylarının Simit Almak İçin Kantine Gittiklerinde Öğrencilerin Oluşturduğu Uzun Bir Sıra Olduğunu Gördüklerinde Ne Yapacaklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı (f, %)

Kategori	Okulöncesi Öğretmenliği (30)		Sınıf Öğretmenliği (30)		Öğretmen Adaylarının Söylemleri
	f	%	f	%	
Sıraya girme	15	40,54	11	28,94	"Kesinlikle sıraya girerim ilkokuldayken çok kızardım böyle davranan öğretmenlerime", "aynı sıraya girer bende beklerdim, örnek olması için",
Öğrencilerin görmediği bir yerden ihtiyacı karşılama-kantinin içine girme	5	13,51	6	15,78	"İçeriye girerim, öğrencilerin görmediği bir şekilde ihtiyacımı karşılarım, sırayı önemsemediğimi düşünmesinler", "öğretmenlerin içeriye girme yetkisi varsa girerim,"
Erteleme	3	8,10	5	13,15	"..bir sonraki tenefüse erteler, gelecek tenefüs koşarak kantine giderim", "Kantine sonra giderim, sıranın azalmasını beklerim"
Sıranın önüne geçme	3	8,10	6	15,78	"Sıranın önüne geçerim"
Öğrencilerden birine para verip aldırma	5	13,51	4	10,52	"Öğrencinin birine para verip otururum bana simidi getirmesini beklerim..."
Telefonla isteme	3	8,10	3	7,89	"..Kantinciye telefon ederim onun bana getirmesini söyleyebilirim"
Başka bir yerden alma	2	5,40	1	2,63	"Başka bir yerden simit alırım"
Çok açsa öne geçme	1	2,70	2	5,26	"çok açsam otoritemi kullanır öne geçerim.....",
Toplam	37	100	38	100	

Tablo 7 incelendiğinde öğretmen adayları böyle bir durumda farklı davranışlar sergilemeyi düşündükleri görülmektedir. Bu davranışların alçakgönüllüklerini değerlendirme açısından olumlu olanları sıraya girme, erteleme ve başka bir yerden almaktır. Sıranın önüne geçme davranışı doğrudan böyle bir durumda alçakgönüllü davranmayacaklarını ifade eden bir görüştür. Diğer taraftan öğrencilerin görmediği bir yerden ihtiyacı karşılama-kantinin içine girme, öğrencilerden birine para verip aldırma ve telefonla isteme davranışları ise dolaylı olarak sırada bekleyen diğer öğrencilerin sırasını almaktır. Tek farkı sırada bekleyen öğrencilerin öğretmenlerini bu sırada fark etmemeleridir. Bu nedenle bu davranışlar öğretmen adayının alçakgönüllü olacaklarını yansıtan bir cevap olarak değerlendirilmemiştir.

Tablo 6'da öğretmen adayları sınırlılıklarını ve zayıflıklarını daha objektif olarak ifade ettikleri görülmektedir. Buna karşın Tablo 7'de ise böyle durumlar

karşısında öğretmen adaylarının önemli bir bölümü otoritelerini kullanmaktan çekinmeyeceklerini yönelik doğrudan veya dolaylı görüşler bildirmişlerdir. Tablo 7'ye göre öğretmen adaylarının bu gibi farklı durumlar karşısında alçakgönüllü davranışlar sergileme yönünde zaman zaman zorlanabilecekleri söylenebilir.

Öğretmen Adaylarının Sevgi Dolu Olma İle İlgili Örnek Olay ve Duruma Yönelik Görüşleri

Öğretmen adaylarının sevgi dolu olup olmadıklarını ortaya çıkarabilmek için iki tane örnek olay ve durum verilmiştir. Bunlar "Ben sevgi doluyum çünkü...". "Öğrencilerinizi sevginizi nasıl gösterirsiniz?" şeklindedir. Öğretmen adaylarının bu konuya yönelik görüşleri Tablo 8 ve 9'da verilmiştir.

Tablo 8: Öğretmen Adaylarının Kendilerini Sevgi Dolu Görme Nedenlerinin Dağılımı (f, %)

Kategori	Okulöncesi Öğretmenliği (30)		Sınıf Öğretmenliği (30)		Öğretmen Adaylarının Söylemleri
	f	%	f	%	
Yaşamayı sevmesi	14	43,75	14	41,17	"yaşamayı seviyorum....", "hayattan keyf alıyorum..", "...hayatta yaşanması gereken güzel şeyler var"
Çocukları sevmesi	9	28,12	5	14,70	"çocukları gerçekten çok seviyorum"
İnsanları sevmesi	2	6,25	6	17,64	"...insanları sevip değer vermek... kendimi daha iyi hissetmemi sağlar", "hiç kimsenin kötülüğünü düşünmüyorum", "insanları seviyorum"
Sevgi dolu bir ailede büyüme	2	6,25	4	11,76	"..hep sevgiyle büyüdüm ve herkesin öyle olması gerektiğine inanıyorum", "...yaşadığım çevrede hep sevgi vardı"
Hayatta bir amacı olduğu için	1	3,12	3	8,82	"hayata dair umutlarım var..."
Kendini ve bulunduğu durumu sevmesi	1	3,12	1	2,94	"kendimi seviyorum", "kendimden, yaptığım işten ve bulunduğum durumdan memnunum"
Okulöncesi öğretmen adayı olması	2	6,25	-	-	"okulöncesi öğretmen adayıyım"
Sevgi dolu olduğunu ret etme	1	3,12	1	2,94	"Hayır öyle değilim"
Toplam	32	100	34	100	

Tablo 8 incelendiğinde öğretmen adayları daha çok yaşamayı, çocukları, insanları ve kendilerini sevdikleri için sevgi dolu görmektedirler. Bunun dışında sevgi dolu bir ortamda büyüdüklerinden ve hayata yönelik amaçlarının olmasından dolayı kendilerini sevgi dolu olarak ifade etmektedirler. Sadece iki öğretmen adayı okulöncesi öğretmeni olacaklarından dolayı kendilerini sevgi dolu olarak nitelendirirken iki öğretmen adayı ise kendilerini sevgi dolu görmemektedirler.

Tablo 9: Öğretmen Adaylarının Öğrencilerine Sevgilerini Nasıl Göstereceklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı (f, %)

Kategori	Okulöncesi Öğretmenliği (30)		Sınıf Öğretmenliği (30)		Öğretmen Adaylarının Söylemleri
	f	%	f	%	
Konuşarak	7	12,28	21	38,88	"...onlara dair sevgi sözcüklerimle...", "...onları sevdiğimi ve onlara değer verdiğimi söylerim...", "onlarla ders dışında da sohbet ederim..."
Fiziksel temas	13	22,80	7	12,96	"Onlarla fiziksel temasa geçirim başını okşamak, sırtını sıvazlamak gibi...", "kız çocuklarının başını okşayarak, erkek çocukların omzuna dokunarak olabilir"
Sevecen davranma	9	15,78	5	9,25	"sınıfta ve dışarıda onlara karşı güler yüzlü sevecen olurum"
Birlikte zaman geçirme	9	15,78	4	7,40	"Birlikte zaman geçirme fırsatı yakalayarak..", "Onlarla birlikte güzel vakitler geçirerek..."
İlgilenme	2	3,50	5	9,25	"Onları önemseydiğimi tek tek ilgilendirerek gösteririm"
Dinleyerek	4	7,01	2	3,70	"Öğrencilerime sevgimi onları dinleyerek..... gösteririm.", "...dikkatlice dinleyerek"
Yardımcı olma	2	3,50	4	7,40	"Onlara yardımcı olarak..."
Sürekli yanlarında olduğunu hissettirme	3	5,26	2	3,70	"...onlara sürekli yanlarında olduğumu onlara hissettirerek"
Eşit davranma	2	3,50	2	3,70	"onlara eşit davranarak", "hiçbirini birbirinden ayırmamaya çalışırım.."
Hediye alma	2	3,50	2	3,70	"...ufak şımartmayacak şekilde hediyeler alarak..", "...onlara hediye alırım"
Göz teması kurma	3	5,26	-	-	"onlarla konuşurken göz teması kurarak..."
Bilememe	1	1,74	-	-	"Zamanla ben de öğreneceğim bunu"
Toplam	57	100	54	100	

Öğretmen adayları öğrencilerini sevgilerini farklı şekillerde iletişim kurarak (Söz ve hareketlerle, fiziksel temasla, birlikte zaman geçirerek, daha fazla ilgilendirerek, göz kontağı kurarak, yardımcı olarak vb) göstereceklerini ifade etmektedirler. Buradan öğretmen adaylarının mesleklerini ve öğrencileri sevdiği sonucu çıkartılabilir. Tablo 8 ve 9 birlikte değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının sevgi dolu oldukları söylenebilir.

Öğretmen Adaylarının Hoşgörülü Olma İle İlgili Örnek Olay ve Duruma Yönelik Görüşleri

Öğretmen adaylarına bunun için "Saygısızlık davranışını ilk defa gösteren öğrencinize nasıl bir tutum sergilersiniz?" diye bir örnek olay ve durum ve-

rilmıştır. Öğretmen adaylarının bu konuya yönelik görüşleri Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10: Öğretmen Adaylarının Saygısızlık Davranışını İlk Defa Gösteren Öğrencisine Yönelik Nasıl Bir Tutum Sergileyeceğine Yönelik Görüşlerinin Dağılımı (f, %)

Kategori	Okulöncesi Öğretmenliği (30)		Sınıf Öğretmenliği (30)		Öğretmen Adaylarının Söylemleri
	f	%	f	%	
Konuşma	10	20,00	13	26,53	"...yaptığı hatanın farkına varması için onunla bir kenarda yumuşak bir dille konuşurum", "ilk kez yaptığı için bir problem olduğunu düşünüp konuşmayı denerim..."
Nedenini araştırma	10	20,00	9	18,36	"Sorunun ne olduğunu öğrenmeye çalışırım...", "Nedenini öğrenmek isterim tabii ki..", "Onun neden böyle davrandığını öğrenmeden ona karşı olumsuz bir tavır sergilemem..."
Anlayış-hoşgörü	7	14,00	10	20,40	"Anlayışla karşılarım...", "İlk olarak tolerans gösteririm.", "anlayışlı olmaya çalışırım"
Uyarma	7	14,00	8	16,32	"Onu uyarırım", "hareketinin yanlış olduğunu söyler bir daha tekrarlamaması için uyarırım"
Göz teması kurma	5	10,00	-	-	"Saygısızlık yaptığını bakışımıyla ona hissettiririm..."
Yanlış kendisinin bulmasını sağlama	1	2,00	4	8,16	"Yanlış kendisinin bulmasını sağlarım"
Duygularını ifade etme	4	8,00	3	6,12	"Beni kırdığını söylerim..", "bu davranışına üzüldüğümü söylerim..."
Ailesi ile konuşma	2	4,00	2	4,08	"Veliyle de iletişime geçerim", "...benim yapabileceğim bir şey yoksa ailesiyle iletişime geçerim"
Empati kurdurma	4	8,00	-	-	"... kendini saygısızlık yaptığı kişinin yerine koymasını söylerim.", "Empati çok etkin bir yöntem"
Toplam	50	100	49	100	

Tablo 10 incelendiğinde her iki gruptaki öğretmen adaylarının bu durumu anlayışla karşıladıkları daha çok konuşarak herhangi sert bir tavır sergilemeden sorunu çözmeye çalıştıkları görülmektedir ("...fiziksel bir şekilde ya da sesimi yükselterek bir şey yapmam,"). Aday öğretmenler saygısızlık davranışı gösteren öğrencilerle yapacakları konuşmalarda neden bu davranışı yapmaması gerektiğini anlatmaya çalıştıkları görülmektedir (".....göz teması kurarak onun saygılı, terbiyeli bir çocuk olduğunu, o davranışın yakışmadığını söylerim", "..... böyle davranmasının kötü olduğunu, karşıdaki kişide kötü bir izlenim bırakabileceğini açıklamaya çalışırım", "Ona güvendiğimi, bunu yapmayacak bir öğrenci olduğunu söy-

lerim. Eminim bir daha yapmayacaksın tarzında konuşurum..”). Ayrıca öğretmen adayları bu davranışı çocukların neden yaptığını araştırmak istemektedirler. Nedenine göre bir çözüm yolu bulma eğilimindedirler (“*Belli ki bir problemi var. Problemin ne olduğunu öğrenmeye çalışırım.*”). Ayrıca öğretmen adaylarının bir bölümü bu durumda öğrencileri sözel olarak uyaracaklarını da ifade etmiştir. Hoşgörülü olmanın özelliklerinden bir tanesi olumsuz duygulanımlar karşısında kendini kontrol edebilmedir (Kouchok, 2004). Buradan öğretmen adaylarının hoşgörülü olma yolunda ilerledikleri söylenebilir.

Öğretmen Adaylarının Karar Verebilme ve Kararlı Olma İle İlgili Örnek Olay ve Duruma Yönelik Görüşleri

Öğretmen adaylarına bunun için “Pazartesi yapılacak olan etkinliğin materyallerinin getirilmemesi durumunda etkinliğe alınmayacaklarını öğrencilerinize duyurdunuz fakat iki öğrenciniz getirmede. Bu durumda ne yaparsınız?” diye bir örnek olay ve durum verilmiştir. Öğretmen adaylarının bu konuya yönelik görüşleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11: Öğretmen Adaylarının Ne Yapmayı Düşündüklerinin Dağılımı (f, %)

Kategori	Okulöncesi Öğretmenliği (30)		Sınıf Öğretmenliği (30)		Öğretmen Adaylarının Söylemleri
	f	%	f	%	
Kuralı uygulama	9	30,00	13	43,33	“Eğer sözümde durmaz ve onları etkinliğe alırsam, öğrencilerin gözünde güvenirliliğimi yitirim...”, “..... Onları etkinliğe almam durumunda diğer öğrencilerde aynı toleransı bekler.”, “Elbette ki almam...”
Konuşma ve son bir kere daha şans vermek için etkinliğe alma	10	33,33	5	16,66	“Materyallerin getirilmesinin gerekliliğini anlatırım. Bir daha bu hareketi yaparlarsa eğer derse almam”, “Bir daha yapmama sözü olarak diğer öğrencilerin yanına yerleştiririm”
Nedene göre karar verme	7	23,33	6	20,00	“Niçin getirmediklerini sorarım geçerli bir mazeretleri yoksa derse almam”, “neden getirmediklerini öğrenirim, geçerli bir sebepleri varsa bir şey söylemem
Kuralı uygulama ve ek iş verme	4	13,33	4	13,33	“Sözümü tutarım yarın için iki tane materyal yapmalarını isterim...”
Çözümü diğer çocuklara sorma	-	-	2	6,66	“.. sizce arkadaşlarımızı derse almalı mıyız diye çocuklara sorarım...”, “Bu konuda sınıf arkadaşlarına durumu anlatırım. Onlara bu durumda nasıl bir çözüm bulabileceğimizi sorarım...”
Toplam	30	100	30	100	

Tablo 11 incelendiğinde her iki gruptaki öğretmen adaylarının bir bölümü bu durumda farklı şekillerde de olsa (Kuralı uygulama, kuralı uygulama ve ek iş

verme) kuralı uygulamayı düşündüklerini ifade etmektedirler. Kuralı uygulama nedenleri de bir sonraki çalışmalarda da öğrencilerin aynı davranışı devam ettirmeleri, diğer öğrencilerin de böyle durumlarda aynı hoşgörüyü bekleme-leri ve öğrencilerin gözünde güvenilirliklerini yitirme kaygısından kaynaklanmaktadır. Okulöncesi ve sınıf öğretmeni adaylarının bir bölümü ise konuşup son bir kere daha şans verme eğiliminde olduklarını ifade ederken (%33,33; % 16,66) öğretmen adaylarının bir bölümü de bu konuda çocuğun materyalleri getirmeme nedenine göre karar vermeyi (%23,33; % 20) düşünmektedirler. Buradan böyle durumlarda öğretmen adaylarının kararlı davranışlar sergileme eğiliminde olacağı söylenebilir.

Öğretmen Adaylarının Huzurlu Olma İle İlgili Örnek Olay ve Duruma Yönelik Görüşleri

Öğretmen adaylarına bunun için “Öğrencilerin başarı/gelişim düzeyleri düşük ve fiziksel koşulları çok kötü olan bir okula atanınız. Bu durumda neler hissedersiniz?” diye bir örnek olay ve durum verilmiştir. Öğretmen adaylarının bu konuya yönelik görüşleri Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12: Öğretmen Adaylarının Öğrencilerin Gelişim Düzeyleri Düşük Ve Fiziksel Koşulları Çok Kötü Olan Bir Okula Atanmaları Durumunda Ne Hissedeceklerinin Dağılımı (f, %)

Kategori	Okulöncesi Öğretmenliği (30)		Sınıf Öğretmenliği (30)		Öğretmen Adaylarının Söylemleri
	f	%	f	%	
Çabalama	28	70	27	61,36	<i>“okul için her şeyi yapmaya çalışırım...”, “meslek meslektir, zorunluluktur deyip en iyi şekilde yapmaya çalışırım”, “o çocukları topluma kazandırmak için elimden geleni yaparım...”</i>
Üzüntü (Olumsuz duygulanım)	2	5,00	3	6,81	<i>“ilk kendimi kötü hissedirim...”, “Üzümlürüm ama mücadele ederim”</i>
Daha çok çalışma	5	12,5	7	15,90	<i>“..onlar için daha çok çalışmam gerektiğini düşünür ve bunun için uğraşırım”</i>
Sevinme (olumlu duygulanım)	2	5,00	4	9,09	<i>“... bu şartlarda zor ama eğer atanırsam fiziksel koşulları kötü bile olsa o bana çok donanımlı bir okul gibi gelecektir”, “onlara verebileceğim şeyler çok fazla olduğu için sevinirim”</i>
Ailelerden yardım alma	3	7,50	3	6,81	<i>“... fiziksel şartları düzeltmeye çalışır bunun için ailelerden bile yardım isterim”</i>
Toplam	40	100	44	100	

Tablo 12 incelendiğinde her iki gruptaki öğretmen adayları en kötü şartlar da bile çalışmayı hazır oldukları görülmektedir. Öğretmen adaylarının az da olsa bir bölümü bu duruma üzülmüş olmasına rağmen (%5; % 6,81) ellerinden ge-

len her türlü çabayı göstereceklerini ifade etmişlerdir. Hatta en kötü şartlarda bile çalışmanın onları sevindireceğini ifade eden öğretmen adayları (%5,00; % 9,09) bulunmaktadır. Buradan öğretmen adaylarının coşkulu, mesleğe ve hayata karşı olumlu bir tavırlarının olduğu dolayısıyla da söylemlerine göre huzurlu oldukları söylenebilir.

Öğretmen Adaylarının Empatik Olma İle İlgili Örnek Olay ve Duruma Yönelik Görüşleri

Öğretmen adaylarına bunun için “Öğrencinizi koridorda ağlarken gördünüz ve ona neden ağladığını sordunuz. “..... arkadaşım beni sevmiyor” diye cevap verdi. Bu durumunda öğrencinize ne söylersiniz?” diye bir örnek olay ve durum verilmiştir. Öğretmen adaylarının bu konuya yönelik görüşleri Tablo 13’de yer almaktadır.

Empati karşısındaki duygularının yoğunluğunu ve anlatımı algılama ve anlama yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Voltan-Acar, 1994; Kaya ve Siyez, 2010). Tablo 13 incelendiğinde öğretmen adaylarının çocuğun duygularını anlamadığı gibi sorunun çözümüne odaklandıkları, daha çok teselli etme, avutma, öğüt verme, öneride bulunma ve neden böyle düşündüğüne yönelik sorgulama yoluna gittikleri görülmektedir. Ayrıca “Herkes birbirini sevmek zorunda değil” yaklaşımıyla öğrencilerin duygularının yoğunluğunu fark etmemektedirler.

Tablo 13: Öğretmen Adaylarının Ne Yapacaklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı (f, %)

Kategori	Okulöncesi Öğretmenliği (30)		Sınıf Öğretmenliği (30)		Öğretmen Adaylarının Söylemleri
	f	%	f	%	
Neden böyle düşündüğünü sorma	12	23,52	10	22,22	"...neden böyle düşündüğünü sorarım.", "onu böyle düşünmeye sevek eden nedenleri sorarım"
Öğüt verme (Herkes birbirini sevmek zorunda değil)	7	13,72	11	24,44	".....Fakat bence asıl gerekli olan şey karşıdaki seni sevmiyorsa zorlamaya gerek yok.....", "herkes herkesi sevmek zorunda değil derim", "herkes birbirini sevmek zorunda değil...", herkesin onu sevmek zorunda olmadığını söyledim.."
Avutma (Ben dahil herkesin onu sevdiğini söyleme)	6	11,76	5	11,11	"...onu seven tüm insanları örnek gösteririm...", "
Teselli etme	4	7,84	6	13,33	"Herkes tarafından sevlmeyi beklersen hep ağlarsın derim", "böyle şeylerin bu yaşlarda bir önemi olmadığını, kendisine yeni arkadaşlar bulup daha sağlam dostluklar kurabileceğini söylerim", "... arkadaşları ile daha iyi bir ilişki kurması için bazı önerilerde bulunurum...."
Aracı olma	5	9,80	3	6,66	"o öğrenciyle de görüşüp gerekirse ikisinin de görüşmesini sağlarım", "Arkadaşı ile bu konuyu konuşup böyle bir durumun olmadığını ona açıklamasını isterim", "...aralarındaki problemi çözmek için aracı olurum"
Sorunun çözümüne odaklanma (Etkinliklerde ikisini bir araya getirip kaynaştırma)	5	9,80	3	6,66	"gruplar olarak yapılan etkinliklerde ikisini bir araya getirerek kaynaşmalarını sağlarım" "... diğer tarafı da dinler ona göre bir yol izlerim"
Arkadaşının onu sevdiğine ikna etme	4	7,84	3	6,66	"seviyor ama belli etmiyor derim", "...arkadaşının onu sevdiğine ikna ederim..."
Avutma (Seni seviyor ama sana kızdığı için böyle davranmış)	3	5,88	2	4,44	"O seni sevmiyor değil, sana kızdığı için böyle davranmış"
Diğer arkadaşının yanına götürme-yüzleştirme	3	5,88	-	-	"... diğer arkadaşının yanına götürürüm"
Avutma /sabırlı ol zaman geçtikçe seni sever	1	1,96	1	2,22	"Üzülme, sabırlı ol zaman geçtikçe eminim seni sevecektir.."
Öğüt verme (sen onu yine de sevmeye devam et)	1	1,96	1	2,22	"sen onu sevmeye devam et derim",
Toplam	51	100	45	100	

Öğretmen Adaylarının Sahip Olduğu Mesleki Değerlerinin Sıralaması

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaba göre en çok sahip oldukları mesleki değerleri ortaya çıkarmak için her mesleki değer o değeri yansıtan olumlu cevaplarının yüzdeleri ayrı ayrı toplanmıştır. Her bölüm için hesaplamalar ayrı ayrı yapılmıştır. Daha sonra değerler her mesleki değer olumlu toplam yüzdelerine göre sıralanmıştır. Öğretmen adaylarının sahip olduğu mesleki değerlerinin sıralaması Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14: Öğretmen Adaylarının Sahip Olduğu Mesleki Değerlerinin Sıralaması

Değerler	Okulöncesi Öğrt.(30) %	Sınıf Öğrt. (30) %	Toplam
Değer verme ve güvenme	100	100	100
Cesaretli olma	100	100	100
Sevgi dolu olma	95,82	96,68	96,25
Hoşgörülü olma	96	95,92	95,96
Adaletli olma	97,51	91,62	94,56
Huzurlu olma	95	93,19	94,09
Güvenilir olma	93,19	93,34	93,26
Alçakgönüllü olma	76,04	71,11	73,57
Kararlılık	66,67	76,68	71,67
Empati	-	-	-

Tablo 14 incelendiğinde öğretmen adaylarının örnek olay ve durumlara verdikleri cevaplar sonucunda öğrenciye değer verme-güvenme, zorluklar karşısında cesaretli davranmaları, huzurlu olmaları, öğrencilere karşı adaletli, sevgi dolu ve hoşgörülü olmaları gibi mesleki değerlerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının tümü öğrencilere değer verme ve güvenme ile cesaretli olma değerlerine yönelik örnek olay ve durumlarda bu değere sahip olduğunu yansıtan cevaplar vermişlerdir. Buna karşın öğretmen adayları empati durumlarını ölçen örnek olayda empatik olma yönünde herhangi bir doğru ifade kullanmamışlardır. Bu nedenle öğretmen adaylarının empati becerilerinin eksik olduğu söylenebilir. Ayrıca öğretmen adaylarının empatik olma yanında kararlı ve alçakgönüllü olma yönünde gelişmeleri gerektiği sonucu çıkarılabilir.

Schwartz'ın (1992, 1994) Bireysel Değerlerine Göre Öğretmen Adaylarının Sahip Olduğu Mesleki Değerlerin Sıralaması

Schwartz'ın (1992, 1994), kültürler arasındaki farkları göz önüne alarak ortaya koyduğu 10 gruba ayrılan bireysel değerlere göre öğretmen adaylarının sahip olduğu değerlerin sıralanması ise Tablo 15'de verilmiştir. Schwartz (1992, 1994) Güç, başarı, hazcılık (hedonizm), öz-yönelim, evrensellik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyarılma, uygunluk ve güvenlik olarak grupladığı değerlerden

sadece beş tanesi öğretmenlerin mesleki değerleri ile eşleşmiştir. Tablo 15’de görüldüğü gibi bunlar evrensellik, uyarılma, iyilikseverlik, geleneksellik ve öz-yönelim değeridir.

Tablo 15: Schwartz’ın Bireysel Değerlerine Göre Öğretmen Adaylarının Sahip Olduğu Mesleki Değerlerin Sıralaması

Öğretmen adaylarının sahip olduğu değerler	Schwartz’ın Bireysel Değerler Listesi
Değer Verme	Evrensellik (Universalism): Tüm insanlık için hoşgörü, sosyal adalet, huzur, barış ve eşitlik demektir.
Cesaret	Uyarılma (Stimulation) Heyecan, yenilik ve değişikliği anlatır.
Sevgi	Iyilikseverlik (Benevolence) Verici, yardımsever, sevgi dolu, yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme
Hoşgörü	Evrensellik (Universalism) Tüm insanlık için hoşgörü, sosyal adalet, huzur, barış ve eşitlik demektir.
Adaletli olma	Evrensellik (Universalism) Tüm insanlık için hoşgörü, sosyal adalet, huzur, barış ve eşitlik demektir.
Huzur	Evrensellik Universalism Tüm insanlık için hoşgörü, sosyal adalet, huzur, barış ve eşitlik demektir.
Güvenilir olma	Iyilikseverlik (Benevolence) Verici, yardımsever, sevgi dolu, yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme
Alçakgönüllü	Geleneksellik (Tradition) Geleneklere bağlı ve var olan durumu koruma, kültürel ya da dinsel töre/fikirlere saygı ve bağlılık
Kararlılık	Öz-yönelim (Self-direction) Bağımsız hareket etme, özgürlüğe düşkünlük, yaratıcılık
Empati	Iyilikseverlik (Benevolence) Verici, yardımsever, sevgi dolu, yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme

Öğretmen adaylarının sahip olduğu en yüksek değerler Schwartz’ın (1992, 1994), kategorisine göre evrensellik, uyarılma ve iyilikseverliktir. Bu durum öğretmen adaylarının ileride heyecanlı, yeniliğe açık, yardımsever, adaletli davranan, öğrencilerini seven, önemseyen ve bu işi yapmaktan keyif alan huzurlu bir öğretmen olabilecekleri sonucuna götürebilir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının bazı durumlarda alçakgönüllü davranma yerine gücünü-otoritesini kullanarak problemlerini çözebilecekleri, zor durumlarda karar almakta zorlanabilecekleri ve öğrencilerin duygularını ve yaşadıklarını anlamakta güçlükler çekeceği söylenebilir.

TARTIŞMA

Öğretmen adaylarının üniversite eğitimine değerleri kazanarak geldiği düşünülmektedir. Çünkü birey doğumdan itibaren önce ailesinin sonra da yaşadığı toplumun ve diğer toplumların değerlerini çeşitli öğrenme yöntemleriyle (bilişsel, davranışçı ve sosyal öğrenme) içselleştirir (Kağıtçıbaşı, 2000; Yazıcı, 2006). Bu nedenle yapılan bu çalışmada öğretmen adaylarının örnek olay ve durumlara ilişkin söylemlerine göre sahip oldukları mesleki değerler (Ce-

saretli olma, hoşgörü, değer verme, sevgi, adaletli olma, alçakgönüllü olma, güvenilir, empati, huzur ve kararlılık) ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Yazar (2012)'in yaptığı araştırmaya göre öğretmen adayları için öğretmenlik mesleğini oluşturan temel değerler öğretmenin dürüst, ahlaklı, fedakar, sorumluluk sahibi, kültürel ve sosyal değerlere sahip, öğrencilerine karşı eşit ve adil olmasıdır. Aktepe ve Yel (2009)'de yaptıkları araştırma da benzer sonuçlara ulaşmıştır. Öğretmen adaylarının önemseyerek belirlediği bu değerlerle burada araştırılan değerlerin bir bölümünün benzerlik gösterdiği görülmektedir. Çubukcu ve Dönmez'in yaptığı bir diğer araştırmada (2012), öğretmenler, öğrenciler, veliler ve yöneticiler de araştırılan bu değerleri öğretmenin sahip olması gereken değerler içinde değerlendirmektedir. Bu açıdan bakıldığında öğretmen adayların bu mesleki değerlere ne kadar sahip olduğunun araştırılması ve değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının öğrenciye değer verme, zorluklar karşısında cesaretli davranmaları, öğrencilere karşı sevgi dolu, hoşgörülü, adaletli olmaları gibi mesleki değerlerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum yapılan diğer araştırmalarla benzerlik göstermektedir (Lewis, 2008; Pring, 2001). Ayrıca Gömleksiz'in (2009) yaptığı bir araştırmaya göre öğretmen adaylarının iyilik yapma, dostluk, adalet, sevgi ve insanlık gibi geleneksel değerlere bağlı olduğu ortaya çıkmıştır.

Bununla birlikte öğretmen adayları empatik olma yönünde herhangi olumlu bir görüş bildirmemişlerdir. Bu durum öğretmen adayları üzerinde yapılan bazı araştırmalarla benzerlik gösterirken bazılar ile de göstermemektedir. Pala (2008), Maden ve Durukan (2011) ve Karataş (2012) öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerini ölçtükleri araştırmalarda çıkan sonuçları öğretmenlik mesleği yönünden bakıldığında yetersiz bulmaktadırlar. Buna karşın Duru (2002), Erkmek, (2007) ile Yılmaz ve Akyel (2008) çalışmalarında farklı bölümlerdeki aday öğretmenlerin empatik eğilim düzeylerini yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Bu durum empatinin cinsiyet, yaş, anne-baba tutumları ve içinde yaşanılan toplum tarafından etkilenmesi ile açıklanabilir (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002). Öğretmen adaylarının meslek hayatlarında öğrencilerini anlama ve onlarla daha iyi iletişim kurmasında önemli olan empati becerilerinin eğitimleri sırasında geliştirilmesi önemlidir. Çünkü empati eğitim yoluyla geliştirilebilir bir özelliktir. Empati eğitiminin empatik beceri üzerinde etkili olduğu bulgusu alan yazınla da desteklenmektedir (Dökmen, 1988; Kalliopuska ve Ruokonen, 1993; Otfinowski, 2000; Yılmaz-Yüksel, 2003; Şahin ve Akbaba, 2010). Ayrıca burada üzerinde durulması gereken bir durum da öğretmen adaylarının empati becerilerini daha iyi değerlendirebilmek için farklı ölçme araçlarıyla ölçülmesidir.

Araştırma sonucunda elde edilen önemli bir bulgu öğretmen adaylarının farklı durumlar karşısında alçakgönüllü davranışlar sergileme yönünde zaman zaman zorlanabilecekleri ile ilgilidir. Bu durum küreselleşmenin etkisiyle birlikte Türk toplumunun tutumlarında, değerlerinde ve benlik tanımlamalarında bireyciliğe doğru bir değişimin yaşanmasıyla açıklanabilir (Çileli, 2000; Gorenli, 1995, 1997; Karakitapoğlu-Aygün, 2002; Özdemir ve Koruklu, 2011). Değerler öğrenilir. Öğretmen adaylarının bulunduğu toplumdaki yaşam deneyimleri onun bu değerleri oluşturmasında önemli bir yer tutmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2000). Unutmamak gerekir ki değerler bireysel açıdan benlik kavramının özünü oluşturarak davranışlarımızı ve düşüncelerimiz etkiler (Sarı, 2005).

Diğer taraftan öğretmen adaylarının sahip olduğu mesleki değerlerinin farklı oranlarda olması (Kararlılık % 71,67, Adaletli olma % 94,56, Cesaretli olma % 100 gibi) Rokeach (1973) 'in sahip olunan değerlerle ilgili varsayımlarıyla paralellik göstermektedir. Buna göre her bireyin farklı değerleri vardır ve herkesin değerleri farklı dereceldedir ve bireyin sahip olduğu değerler kendi kişilik yapısı ile yaşadığı çevre ve kültürün bir bileşkesidir. Değerlerin önem derecesi ve sıralaması yaşa, cinsiyete, yaşanan duruma ve hedefe göre değişebilir.

Öğretmen adaylarının sahip olduğu en yüksek değerler ile Schwartz'ın (1992, 1994), bireysel değerlerine göre eşleşenler evrensellik, uyarılma ve iyilikseverliktir. Dilmaç ve arkadaşlarının yaptığı (2008) araştırmaya göre öğretmen adaylarının en çok önemsedikleri değerler evrensellik, güvenlik, iyilikseverlik ve özyönelimdir. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) yaptığı araştırmada ise öğretmenlerin genelinde en yüksek önemi "evrensellik", "güvenlik" ve "iyilikseverlik" değerlerine verdikleri ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak öğretmen adaylarının örnek olay ve durumlara yönelik söylemlerine göre genel olarak empatik olma dışında mesleki değerlerinin yüksek olduğu söylenebilir. Mesleki değerleri sonuçlarda görüldüğü gibi yüksek olan öğretmenlerin göreve başladıklarında (1) Derse zamanında gelme, (2) Öğrencilerin sorunları ile ilgilenme, (3) Dikkatli ve özenli bir şekilde ders planı hazırlama ve her yıl bu planları gözden geçirerek geliştirme, (4) Başarısız öğrencilerin aileleri ile işbirliği yapma, (5) Zümre arkadaşları ile işbirliği yaparak program geliştirme, (6) Çalışma ortamında yer alan olumsuzlukları uygun bir şekilde okul yönetimine iletme (Wynne, 1995) gibi davranışları sergiledikleri ifade edilmektedir. Başka bir araştırma bulgusuna göre de evrensellik ve iyilikseverlik değer tipine verilen önemle çevreye duyarlı olma arasında olumlu yönde bir ilişki vardır; ayrıca iyilikseverlik ve evrenselcilik değerlerinin gençlerin mutluluk düzeylerini yordadığı ortaya çıkmıştır (Özdemir ve Koruklu, 2011). Yukarıda bahsedilen bu davranışlar öğrenme-öğretme süreci ile öğretmen öğrenci ilişkilerini olumlu etkileyerek öğrencilerin öğrenmeyi sevmesini

ve olumlu davranışları kazanmasına yardım edebilir. Öğretmenlerin sahip olduğu mesleki değerlerle öğretmen ve öğrencilerin sınıf içi davranışlarını ilişkilendiren araştırmalar yapılmalıdır.

Ayrıca değerlerin zaman içinde değişikliğe uğradığı sabit kalmadığı belirtilmektedir (Oyserman vd, 2002). Bu nedenle uzunlamasına bir araştırmayla aday öğretmenlerin mesleğe başladıktan sonra da sahip oldukları mesleki değerler farklı olay ve durumlarla ölçülmelidir. Öğretmenlerin çocuklara temel değerleri kazandırmada önemli bir model olduklarının farkında olmaları, sahip oldukları değerleri bilmeleri ve bu değerlerin öğrenci açısından önemini kavramaları gerekmektedir (Çubukcu ve Dönmez, 2012). Bu açıdan bakıldığında Eğitim fakültelerinde aday öğretmenlerin bu konuda bilinçlendirilmeleri büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2009). İlköğretim okullarında görevli branş öğretmenlerinin değer öğretimi yaparken kullandıkları etkinlikler:2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 404-415.
- Aktepe, V. ve Yel, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622.
- Balcı, F.A. ve Yanpar Yelken, T. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin “değer” kavramına yükledikleri anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39,81-90.
- Bardi, A. ve Schwartz, S. H., (2003). Values and behavior: Strength and structure of relations. *Personality Social Psychology Bulletin*, 29, 1207-1220.
- Brady, L. (2011). Teacher values and relationship: Factors in values education. *Australian Journal of Teacher Education*, 36(2), 56-66.
- Bulut, S. (2012). Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(3), 216-238.
- Coşkun, Y. ve Yıldırım, A. (2009). Üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (6), 311-328.
- Çileli, M. (2000). Change in value orientations of Turkish youth from 1989 to 1995. *The Journal of Psychology*, 134, 297-305.
- Çubukçu, Z., ve Dönmez, A. (2012). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin okuldaki şiddet üzerine görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 11 (40) , 89-108
- Dewey, J. (1997). *Experience and Education*. Indiana: Kappa Delta Pi.
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21, 155-190.
- Durkheim, E. (1961). *Moral education*. New York: The Free Press.
- Duru, E. (2002). Öğretmen adaylarında empatik eğilim düzeyinin bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (12), 21-35.
- Ennis, C. D. (1994). Urban secondary teachers' value orientations: Social goals for teaching. *Teaching and Teacher Education*, 10, 109-120.
- Erdem, A. R. (2007). Eğitim fakültesi kültürünün önemli bir ögesi: Değerler (Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26, 95-108.
- Erkmen, G. (2007). *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin empatik eğilimlerinin sporda tercih ettikleri lider davranışları ile karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Freire, P. (1998). *Teachers as cultural workers: Letters to Those Who Dare Teach*, Boulder, CO: Westview Press.
- Gömlüksiz, M., N. (2009). Öğretmen adaylarının geleneksel değer algıları. I. *Ulusal İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Elazığ, 31-38.
- Göregenli, M. (1995). Kültürümüz açısından bireycilik-toplulukçuluk eğilimleri: Bir başlangıç çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10, 1-14.
- Göregenli, M. (1997). Individualist and collectivist tendencies in a Turkish sample. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 28, 787-793.
- Halstead, J. M., ve Taylor, J. M. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2),169-202.
- Kaçmaz, T., Türnüklü, A. ve Türk, F. (2011). Akran arabulucuların gözünden ilköğretim öğrencilerinin arabuluculuk sürecinde yaşadıkları güçlüklerin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 17(4), 555-579.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel Psikoloji Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*. İstanbul: Evrim Yayıncılık.
- Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2002). *Self-construals, perceived parenting styles and wellbeing in different cultural and socio-economic contexts*. Unpublished doctoral dissertation. Middle East Technical University, Ankara, Turkey.
- Kalliopuska, M. ve Ruokonen, S. A (1993). Study with a follow-up of the effects of music education on holistic development of empathy. *Perceptual Motor Skills*, 76, 131-137.
- Karataş, Z. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik becerileri ve benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 2(23), 97-114.
- Kaya, A. ve Siyez, D. M. (2010). KA-Sİ Çocuk ve ergenler için empatik eğilim ölçeği: Geliştirilmesi geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 110-125.
- Kenny, T. (1994). From vision to reality through values, *Management Development Review*. 7(3), 17-20.
- Koca, A. İ. (2009). *Üniversite öğrencilerinin değerleri ve bireysel özellikleri ile kariyer tercihleri arasındaki ilişki: Çukurova Üniversitesi'nde bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Kouchok, K. H. (2004). *Teaching tolerance through moral & value education*. Retrieved from folk.uio.no/leirvik/OsloCoalition/Kouchok0904.doc. Erişim tarihi 10.06.2018.
- Kurtdede Fidan, N. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2 (2), 1-18.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer teorisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15 (45), 59-76.

- Lewis, E. (2008). Getting down and dirty: Values in education for sustainability. *Issues in Educational Research*, 18(2),138-155.
- Maden, S. ve Durukan, E. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeyleri üzerine bir araştırma *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(40)19-25.
- Maslow, A. (2001). *İnsan Olmanın Psikolojisi*, Türkçesi: Okhan Gündüz,İstanbul: Kuraldışı.
- Memiş, A. ve Güney Gedik, E. (2010). Sınıf öğretmenlerinin değer yönelimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8 (20), 123-145.
- Otfinowski, G. A. (2000). *Effects of empathy training on the peer approval of third graders*. 30. Doctoral Dissertation, University of Francisco.
- Oyserman, D., Coon, H. ve Kemmelmeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: Evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses. *Psychological Bulletin*, 128 (1): 3-72.
- Pring, R. (2001). The virtues and vices of an educational researcher. *Journal of Philosophy of Education*, 35(3), 407-421.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: Free Press.
- Özdemir, Y. ve Koruklu, N. (2011). Üniversite öğrencilerinde değerler ve mutluluk arasındaki ilişkinin incelenmesi. *YYÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 190-210.
- Pala, A. (2008). Öğretmen adaylarının empati kurma düzeyleri üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 13-23.
- Pandya, S. (2017). Spirituality and values education in elementary school: Understanding views of teachers. *Children & Schools*, 39 (1), 33-42.
- Rogers, C.R. (1969). *Freedom to learn*. Columbus, OH: Merrill.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73-88.
- Schwartz, S. H., (1999). A Theory of C-cultural values and some implications for work. *Applied Psychology: An International Review*, 48 (1), 23-47.
- Schwartz, S.H., ve Bilsky, W. (1990). Towards a theory of the universal content and structure of values: Extensions and cross-cultural replications. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 878-891.
- Schwartz, S.H. (1994). Are there universal aspects in the structure and content of human values? *Journal of Social Issues* 50 (4), 19-45.
- Schwartz, S.H. (1992). *Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. Advances in Experimental Social Psychology*, M. Zanna, San Diego: Academic Pres.
- Suh, B. K., ve Traiger, J. (1999). Teaching values through elementary social studies and literature curricula. *Education*, 119 (4), 723-727.

- Şahin, M. ve Akbaba, S. (2010). İlköğretim okullarında zorbacı davranışların azaltılmasına yönelik empati eğitim programının etkisinin araştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(1), 331-342.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum: Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2, 35-42.
- Winter, P., Newton, R., ve Kirkpatrick, R. (1998). The influence of work values on teacher selection decisions: the effects of principal values, teacher values, and principal teacher value interactions. *Teaching and Teacher Education*, 14 (4), 385-400.
- Wynne, E.A. (1995). The moral dimension of teaching. In A.C. Ornstein (Ed.) *Teaching: Theory into practice*. (pp.190-202). Boston: Allyn and Bacon.
- Voltan-Acar, N. (1994). *Terapötik İletişim Kişilerarası İlişkiler*. Ankara: Ertem Matbaacılık.
- Yazar, T. (2012). Öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2 (1), 61-68.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, K. (2009). Values education experiences of Turkish class teachers: A phenomenological approach. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 35, 165-184.
- Yılmaz, İ. ve Akyel, Y. (2008). Beden eğitimi öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (3), 27-33.
- Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(7), 109-128.
- Yılmaz -Yüksel, A. (2003). *Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.